

แนวทางการนิเทศการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้านอนามัยชุมชน เรื่องการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในเขตชุมชนกลุ่มเสี่ยง จังหวัดขอนแก่น

The Educational Supervision Guideline for Community Sanitation Using School Based Management on Liver Fluke Prevention for Risky Groups in Khonkaen

จิรวัดน์ วรณโรจน์, สำเร็จ ยुरชัย และสุนทร ฌมารัตน์

Jirawat Waroonroj, Sumrej Yurachai and Suntorn Chamarat

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

North Eastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jirawat.war@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ และเพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับสำหรับครูในชุมชนกลุ่มเสี่ยง ดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย สร้างแนวทางการนิเทศการศึกษา ยืนยันแนวทางการนิเทศการศึกษา การสรุปและสะท้อนผลการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 250 คน ในโรงเรียนพื้นที่อำเภอชนบท มัญจาคีรี บ้านไผ่ และบ้านแฮด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการนิเทศเพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในเขตชุมชนกลุ่มเสี่ยง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการนิเทศภายในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวางแผนนิเทศ การนิเทศภายนอกโรงเรียน การประเมินแนวทางการนิเทศ การสร้างความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการนิเทศการศึกษา มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนนิเทศ 2) การนิเทศภายในโรงเรียน 3) การนิเทศภายนอกโรงเรียน 4) การประเมินแนวทางการนิเทศ 5) การสร้างความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ

คำสำคัญ: แนวทางการนิเทศ; การป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ

Abstract

The objectives of this research were to study the situation of liver fluke prevention and develop the educational supervision guideline in liver fluke prevention for the Teachers in risky communities. The study was divided into 4 stages, setting the conceptual flame work, making the guideline of supervision, confirming the guideline and making a conclusion. The samples used in this research composed of 250 persons, school administrators, teachers and school board members. The samples were randomized from schools in risky communities of Chonabot, Munjarkeeree and Banpai district. The research tool was a 3 parts questionnaire, part 1 for common data, part 2 for supervision situation data and the last one was open ended questionnaire. The statistics used for data analysis included the Percentage, Mean and Standard Deviation.

The findings of the research were as follows:

1. The situation of educational supervision in liver fluke prevention for risky communities, found that by overall was in “high level”. Considering each aspect, found that the aspect of in school supervision was in “middle level” but for the 4 rest aspects, supervision planning outside school supervision, supervision assessment and enhancing awareness were in “high level”.
2. The developed guideline for community sanitation on liver fluke prevention supervision composed of 5 parts, part 1 supervision planning. part 2 supervision in school. part 3, The outside school supervision consisted. part 4, Assessment of supervision guideline. part 5, Enhancing the awareness of liver fluke prevention.

Keywords: Supervision Guideline; Liver Fluke Prevention

1. บทนำ

การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ ที่นำหลักการบริหารแบบกระจายอำนาจโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ที่มีการร่วมกันคิดและตัดสินใจระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน กระบวนการนี้เทศ

จึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาการศึกษา พัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสภาพทั่วไปของสังคมในชนบท ได้มีการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ ด้านจิตใจและการพัฒนาในสิ่งที่เจริญงอกงามอื่นๆ จะมีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง และสถาน

ศึกษาเป็นหน่วยงานรัฐที่เป็นแหล่งความรู้ มั่นสมอง และศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนของไทยให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นรากฐานที่พอ เพียงสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ให้แข็งแกร่งสำหรับสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคม แห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน ในอนาคต แต่ถ้ามองสถาบันครอบครัวที่เป็นที่พึ่ง ของนักเรียนในชุมชน สุขภาพของคนในชุมชน หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ยังคงมีสภาพที่เจ็บ ป่วย หรือยังอยู่ท่ามกลางปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพแล้ว การพัฒนาชุมชนหรือพัฒนาประเทศยังคงไม่ ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (Office of the Basic Education Commission, 2007)

จากข้อมูลล่าสุดขององค์การวิจัยโรค มะเร็งนานาชาติ 2553 พบว่า ประเทศไทยมี อุบัติการณ์ของมะเร็งระดับสูงเป็นลำดับ 5 ของโลก รองจากมองโกเลีย มาเลเซีย จีน ลาว ส่วนจังหวัด ขอนแก่นเคยได้รับรายงานว่าเป็นพื้นที่ที่มีอุบัติ การณ์ของโรคมะเร็งท่อน้ำดีสูงที่สุดในโลกในปี หนึ่งๆ ประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากมะเร็งตับและ ท่อน้ำดีกว่าปีละ 28,000 คน (ประมาณ 80 คน ต่อวัน) ส่วนจังหวัดที่มีอัตราการเสียชีวิตด้วยมะเร็ง ตับและมะเร็งท่อน้ำดีสูงสุด คือ สกลนคร ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม อุดรธานี ยโสธร นครพนม อำนาจเจริญ และแพร่ (Pha-Amnuaypon and Tarathep, 2009) กระทรวงสาธารณสุขได้ตั้ง เป้าหมายควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและพยาธิ ปากขอในทุกพื้นที่ในประเทศไทย ให้เหลือไม่เกิน ร้อยละ 5 ในปี 2559 การสำรวจทางระบาดวิทยา ของโรคหนอนพยาธิของประเทศไทยในปี 2552

พบว่า คนไทยร้อยละ 18 เป็นโรคหนอนพยาธิ โดยพบมากที่สุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 26 ภาคเหนือพบร้อยละ 18 และพบอัตรา ติดโรคพยาธิใบไม้ตับ ร้อยละ 8.7 หรือคนไทย ประมาณ 6 ล้านคน มีพยาธิใบไม้ตับอยู่ในร่างกาย และผู้ที่เคยเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับที่กินยารักษา พยาธิแล้วกลับมาเป็นซ้ำอีกสูงถึงร้อยละ 12 พบมากที่สุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 16.6 พยาธิใบไม้ตับเป็นสาเหตุสำคัญของโรคร้าย ดังกล่าวที่ผู้ป่วยและประชากรทั่วไปจะต้อง ตระหนักในการป้องกันและรักษา พยาธิใบไม้ตับ อาศัยอยู่ในทางเดินน้ำดีจะไข่ออกมาผ่านลงสู่ลำไส้ หากคนที่ติดพยาธิถ่ายอุจจาระไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น ถ่ายลงน้ำหรือถ่ายลงพื้นดิน ไข่พยาธิเมื่อลงสู่ น้ำแล้วจะฟักเป็นตัวอ่อนจะไชเข้าสู่หอย ไชเพื่อ อาศัยให้เจริญเติบโตเป็นตัวอ่อน ระยะต่อมาออก จากหอยว่ายตามน้ำไชเข้าไปในเกล็ดปลาน้ำจืด เช่น ปลาตะเพียน ปลาขาว ปลาแม่สะแต้ง และอาศัย อยู่ในเนื้อปลา หากคนกินเนื้อปลาดิบ เช่น ก้อยปลา ปลาสาม ปลาจ่อม พยาธิตัวอ่อนของพยาธิใบไม้ตับ จะถูกย่อยแยกออกจากเนื้อปลาแล้วเคลื่อนตัวเข้า สู่ลำไส้เล็กส่วนต้นเข้าสู่ท่อน้ำดีและมีชีวิตในท่อน้ำดี ภายในเนื้อตับ จะเจริญเติบโตเป็นพยาธิตัวเต็มวัย ไข่ออกมาสู่ลำไส้และลงสู่สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรชีวิต และจากข้อมูลหน่วยมะเร็งโรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า มีอุบัติการณ์ของมะเร็งตับและท่อน้ำดีสูงมาก ในพื้นที่อำเภอชนบท มัญจาคีรี บ้านไผ่ภูเวียง และอำเภอโคกโพธิ์ชัยของจังหวัดขอนแก่น และยัง พบว่ามีผู้ป่วยใหม่มะเร็งตับและท่อน้ำดีที่เข้ารับการ

ตรวจใบไม้ดับในประชากร 16 หมู่บ้านระหว่างปี พ.ศ. 2549-2551 ในพื้นที่ลุ่มน้ำชีในเขตอำเภอชนบท มัญจาคีรี บ้านไผ่ และอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น ทีมงานวิจัยคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่าการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับเนื่องจากการกินปลาดิบยังคงอยู่ในระดับสูง มีอัตราชุกเฉลี่ยร้อยละ 44 โดยหมู่บ้านที่มีอัตราความชุกสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 74 และที่น่าตกใจคือ มีผู้ติดเชื้ออายุน้อยที่สุดเพียงอายุ 4 ขวบ (Maireang, Sripa and Maireang, 2011)

จากข้อมูลเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่าการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับในพื้นที่เสี่ยงก็ยังไม่ลดน้อยลงจากในอดีต จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยที่อยู่ในวงการศึกษานใจที่จะขอมีส่วนร่วมช่วยให้โรคพยาธิใบไม้ตับลดลงหรือหมดไป จึงได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการนิเทศการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้านอนามัยชุมชน เรื่องการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในเขตชุมชนกลุ่มเสี่ยง จังหวัดขอนแก่นขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ทางโรงเรียนได้นำไปใช้ในเทศให้กับชุมชนกลุ่มเสี่ยง ได้ปลอดภัยจากการติดเชื้อโรคพยาธิใบไม้ตับต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในชุมชนกลุ่มเสี่ยง
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับสำหรับครูในชุมชนกลุ่มเสี่ยง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนในการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 1) การสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 2) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ขั้นตอนที่ 3 ยืนยันแนวทางการนิเทศการศึกษา ด้วยการจัดประชุมประชาพิจารณ์ ประกอบด้วย 1) การยืนยันแนวทาง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกครั้งในประเด็นต่างๆ ลักษณะเป็นแบบปลายเปิดเพื่อใช้ยืนยันความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม 3) การดำเนินการจัดประชุมประชาพิจารณ์ 4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และร้อยละ (%) และขั้นตอนที่ 4 การสรุปและสะท้อนผลการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้เขียนรายงานการวิจัย (Report) ตามรูปแบบของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 5 บท

ประชากร ได้แก่ ครู ผู้บริหารในสถานศึกษาของรัฐในเขตพื้นที่ชุมชนกลุ่มเสี่ยงจากโรคพยาธิใบไม้ตับ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ โรงเรียนในพื้นที่อำเภอชนบท มัญจาคีรี บ้านไผ่ และอำเภอบ้านแฮดของจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 178 คน มีครู 1,233 คน ทั้งสิ้นจำนวน 1,411 คน และกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (Wongchali, 2017 : 135-146) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 250 คน

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการณ์เพื่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในเขตชุมชนกลุ่มเสี่ยง ด้านการนิเทศภายในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวางแผนนิเทศ การนิเทศภายนอกโรงเรียน การประเมินแนวทางการนิเทศ การสร้างความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการนิเทศการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้านอนามัยชุมชนเรื่องการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในเขตชุมชนกลุ่มเสี่ยง จังหวัดขอนแก่น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 การวางแผนการนิเทศ มีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่าที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนมีการสำรวจโรคติดต่อที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนทุกปี ผู้บริหารมอบหมายงานการเตรียมป้องกันโรคติดต่อให้มีผู้รับผิดชอบ และมีการกำหนดความรับผิดชอบงานด้านอนามัยชุมชน ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ มีการประชุมบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ

2.2 การนิเทศภายในโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่าที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียน

เชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้ความรู้เกี่ยวกับโรคแก่นักเรียนและบุคลากร ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำการป้องกันโรคด้วยตัวเอง และครูผู้สอนสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับโรคในบทเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เชิญผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับมาให้ความรู้เกี่ยวกับโรค นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 การนิเทศภายนอกโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก คือ ร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคในโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน และแนะนำการป้องกันโรคโดยผ่านการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ส่วนข้อที่ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ โรงเรียนส่งข้อเสนอแนะไปยังบ้านผู้ปกครองนักเรียน

2.4 การประเมินแนวทางการนิเทศ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่าข้อที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ สอบถามความคิดเห็นจากคณะครู สอบถามจากผู้ปกครองหรือประชาชนทั่วไป และโรงเรียนสร้างแบบประเมินการนิเทศโดยเฉพาะ ส่วนข้อที่ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุมของโรงเรียน นอกนั้นจะอยู่ในระดับมาก

2.5 การสร้างความตระหนักในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่าทุกข้อปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนมีโอกาสเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับถ้ากินปลาสุกๆ ดิบๆ การประกอบอาหาร

ปลาให้สุกด้วยความร้อนสามารถป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ และโรคพยาธิใบไม้ตับก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ คนที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับมีโอกาสเป็นโรคมะเร็งท่อน้ำดี

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการณ์โรคเพื่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในเขตชุมชนกลุ่มเสี่ยง ด้านการนิเทศภายในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวางแผนนิเทศ การนิเทศภายนอกโรงเรียน การประเมินแนวทางการนิเทศ การสร้างความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนยังไม่ได้รับการนิเทศการศึกษาจึงมีความคาดหวังว่าการนิเทศจะช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำเร็จ ศรีอำไพ (Sriampai, 1997) ได้ศึกษาการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน การวางแผนการนิเทศภายใน โดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดทางเลือกการแก้ปัญหา โดยการประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ขั้นที่สอง คณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน มีการประชุมชี้แจง

แบ่งงาน มอบหมายงาน นิเทศโดยการเยี่ยมชั้นเรียน มีการสร้างขวัญและกำลังใจและขั้นที่สาม ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนประเมินผลระหว่างดำเนินงานและสิ้นสุดการดำเนินงานและนำผลการปรับปรุงการดำเนินงานนิเทศ

2. แนวทางการนิเทศการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้านอนามัยชุมชนเรื่องการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในเขตชุมชนกลุ่มเสี่ยง จังหวัดขอนแก่น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 การวางแผนการนิเทศ มีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า ที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนมีการสำรวจโรคติดต่อที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนทุกปี ผู้บริหารมอบหมายงานการเตรียมป้องกันโรคติดต่อให้มีผู้รับผิดชอบ และมีการกำหนดความรับผิดชอบงานด้านอนามัยชุมชน ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ มีการประชุมบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนยังไม่มีข้อมูลและวิธีการใหม่ๆ ที่ได้รับจากการพัฒนาไปสู่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธานี ยิ่งวัฒนา (Yingwattana, 1989) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง ในส่วนของการประเมินผลการนิเทศภายใน พบว่า ขาดการนำข้อมูลจากการประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไขและขาดการประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน

2.2 การนิเทศภายในโรงเรียนภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า ที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนเชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้ความรู้เกี่ยวกับโรคแก่นักเรียนและบุคคลากร ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำการป้องกันโรคด้วยตัวเอง และครูผู้สอนสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับโรคในบทเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เชิญผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับมาให้ความรู้เกี่ยวกับโรค นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยมีครู ผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษาเป็นแหล่งที่พึ่งของชุมชนและอยู่ใกล้ชิด และการมีความเชื่อว่าจะสามารถช่วยชุมชนได้ทันเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์มาศ สุขกสิ (Sukkasi, 2006) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง 2) ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม 3) ด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตร และ 5) ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง

2.3 การนิเทศภายนอกโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก คือ ร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการ

ป้องกันโรคในโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน และแนะนำการป้องกันโรคโดยผ่านการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ส่วนข้อที่ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ โรงเรียนส่งข้อเสนอแนะไปยังบ้านผู้ปกครองนักเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่มีคณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะเป็นที่พึ่งของนักเรียน ผู้ปกครองแล้วยังสามารถที่จะร่วมมือกันพัฒนาชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cave (1992) ได้ทำการวิจัยการบริหารการประถมศึกษาในท้องถิ่นเกี่ยวกับการนิเทศการสอน จุดมุ่งหมายของการศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์การนิเทศ การสอนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษานอกเมือง รัฐนิวเจอร์ซีย์ โดยใช้การประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการเปรียบเทียบ ประเมินบทบาทในการนิเทศการสอนโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นทัศนะของครูใหญ่และวิธีการสำรวจการนิเทศโดยแบบสอบถามเพื่อการวิจัยของมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย และใช้ผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ซึ่งผลการศึกษาจากการตอบของครูประถมศึกษา 380 คน และครูใหญ่ จำนวน 30 คนพบว่า การศึกษาชี้ประเด็นให้เห็นบทบาทของครูประถมศึกษาในการนิเทศการสอน ผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะต่อการนิเทศในระดับมาก ขณะเดียวกันทัศนะของครูเห็นสอดคล้องกับผู้บริหาร ยังมีข้อเสนอว่าผู้บริหารโรงเรียนในส่วนกลาง ควรนำข้อเสนอนี้มาพิจารณาปฏิบัติการนิเทศในปัจจุบัน คือ โรงเรียนในเมืองควรใช้การ

นิเทศแบบร่วมมือกันทำงานใกล้ชิดกัน พยายามให้เห็นคุณค่าของการนิเทศให้มากขึ้น

2.4 การประเมินแนวทางการนิเทศภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายชื่อพบว่าข้อที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ สอบถามความคิดเห็นจากคณะครู สอบถามจากผู้ปกครองหรือประชาชนทั่วไป และโรงเรียนสร้างแบบประเมินการนิเทศโดยเฉพาะ ส่วนข้อที่ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุมของโรงเรียน นอกนั้นจะอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนมีความเชื่อมั่นในความเป็นวิชาการของทางสถานศึกษา ที่มีการออกแบบ ประสพการณ์ และมีความสามารถที่จะพัฒนางานด้านการนิเทศจากทางสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ กิตติรัชชานนท์ (Kittiratchadanon, 2008) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยประเด็นหลัก 7 ด้านและประเด็นย่อย 23 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านวัตถุประสงค์ของการนิเทศมี 1 ประเด็น คือ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือและร่วมมือกับครูให้สามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพและพัฒนาการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน 2) ด้านเนื้อหาของการนิเทศมี 5 ประเด็น คือ การพัฒนาหลักสูตรอิงมาตรฐาน การออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ การบริหาร

จัดการชั้นเรียน 3) ด้านกระบวนการนิเทศมี 6 ประเด็น คือ การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคุณภาพ การวางแผน การนิเทศ การสร้างเครื่องมือสื่อสารนิเทศ การนิเทศการเรียนการสอน การประเมินติดตามผล การขยายผล สร้างวัฒนธรรมคุณภาพ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ 4) ด้านวิธีการนิเทศมี 4 ประเด็น คือ การนิเทศแบบตรวจตรา การนิเทศแบบให้ผลผลิต การนิเทศแบบคลินิก การนิเทศเพื่อพัฒนา 5) ด้านผู้นิเทศมี 3 ประเด็น คือ ศึกษาวิเคราะห์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการของโรงเรียนและ 6) ด้านระยะเวลาการนิเทศ มี 1 ประเด็น คือ นิเทศทั้งในและนอกเวลาที่ครูทำการสอน 7) ด้านปัจจัยเอื้อ/ข้อจำกัดในการนิเทศมี 3 ประเด็น คือ การจัดทำระบบรายงานผลการนิเทศในสถานศึกษาที่เข้าใจง่าย ถูกต้องและเป็นรูปธรรม เพื่อการติดตามผลของหน่วยงานต้นสังกัด การพัฒนาความรู้ด้านการนิเทศภายในให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และทีมผู้บริหารสถานศึกษา การกำหนดบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาและทีมงานให้ชัดเจนมากขึ้นนอกจากนี้ เมื่อนำรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสามารถปฏิบัติตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในรูปแบบได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.5 การสร้างความตระหนักในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายชื่อพบว่า ทุกข้อปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนมีโอกาสเป็นโรคพยาธิ

ใบไม้ดับถ้ำกินปลาสุกๆ ดิบๆ การประกอบอาหาร ปลาให้สุกด้วยความร้อนสามารถป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ และโรคพยาธิใบไม้ตับก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ คนที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับมีโอกาสเป็นโรคมะเร็งท่อน้ำดี ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การนิเทศที่มุ่งสู่การพัฒนาชุมชนยังขาดการปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงทำให้มีปัญหในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนิรุทธิ์ รณสิทธิ์ (Ronnasit, 2005) ได้วิจัยการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านหนองเอี่ยน อำเภอประโคนชัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผลการพัฒนาระบบการนิเทศภายในก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานของบุคลากรภายในองค์กร คือ ครูผู้สอนสามารถนำความรู้และข้อเสนอแนะจากการนิเทศภายในของผู้นิเทศไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีกรณีศึกษาอย่างต่อเนื่องแต่อย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อนในด้านการออกแบบระบบที่ยังก่อให้เกิดการจูงใจ ซึ่งครูต้องพัฒนารูปแบบและสาระของระบบต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 โรงเรียนควรวางแผนการนิเทศเพื่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ โดยควรมีการประชุมบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ

1.2 ทางโรงเรียนควรมีการนิเทศภายในโรงเรียน และควรเชิญผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับมาให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับแก่ครูและนักเรียน

1.3 ทางโรงเรียนควรมีการนิเทศภายนอกโรงเรียน และควรส่งข้อเสนอแนะไปยังบ้านผู้ปกครองนักเรียน

1.4 ทางโรงเรียนควรการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุมของโรงเรียนร่วมกัน

1.5 ทางโรงเรียนควรสร้างความตระหนักในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ แก่ครูและนักเรียนได้ทราบว่า คนที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับมีโอกาสเป็นโรคมะเร็งท่อน้ำดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการแนวทางการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนในลักษณะเดียวกันนี้ในท้องถิ่นอื่นๆ หรือในระดับภาคหรือระดับประเทศ

2.2 ควรมีการพัฒนาแนวทางการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน การนิเทศติดตามผลการดำเนินการพัฒนาครูเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน ระดับสถานศึกษาหรือในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

2.3 ควรมีการทดลองใช้แนวทางการนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชนที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาขึ้นโดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้แนวทางการนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาในชุมชนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

References

- Cave, L. J. (1992). The Urban Elementary Principle as Instructional Supervisor (Elementary Principle, Supervision. *Dissertation Abstracts International*, 92 (12), 6.
- Kittiratchadanon, S. (2008). The Development of Supervision Model for Teaching and Learning in Basic Education Institutions. *Doctoral Dissertation*. Graduate School : Naresuan University.
- Maireang, P., Sripa, B. and Maireang, E. (2011). *Fundamental of Liver Fluke and Cholangiocarcinoma*. Khonkaen : Khonkaen University.
- Office of the Basic Education Commission. (2007). *Guidelines for The Introduction of Basic Education Standards into Practice*. Bangkok : The Agricultural Co-Operative Federation of Thailand.
- Pha-Amnuaypon, P. and Tarathep, C. (2009). *Health Problems, Service System and Health System of Thai People*. Nonthaburi : Health Insurance System Research Office.
- Ronnasit, A. (2005). Development of Internal Supervision System in Ban Nong Aian School under Buri Ram Primary Educational Service Area Office 2. *Master of Education Independent Study*. Graduate School : Mahasarakham University.
- Sriampai, S. (1997). Internal Supervision of Primary School Activities under Ayutthaya Primary Educational Office. *Master of Education Thesis*. Graduate School : Kasetsart University.
- Sukkasi, S. (2006). The Internal Supervision Model in Basic Education Institutions. *Doctoral Dissertation*. Graduate School : Burapa University.
- Wongchali, S. (2017). An Application of Buddhist Philosophy Four Noble Truths in to the Course Syllabus of Social Studies Teachers in Srisaket Primary Educational Service Area Office 3. *Dhammathas Academic Journal*, 17(1), 135-146.
- Yingwattana, C. (1989). The Study Operation from Internal Supervision Process of Primary School Administrators under Phatthalung Primary Educational Office. *Master of Education Thesis*. Graduate School : Srinakharinwirot University.